СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXX. | Число 223. | Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 26. вересня, 1922. | VOL. XXX. | No. 223. | Jersey City, N. J., Tuesday, September 26, 1922. | THREE CENTS

СУД ПОТВЕРДЖУЄ ШИРОКУ ЗАБОРОНУ ПРОТИ ЗЕЛІЗНИЧИХ СТРАЙКАРІВ

ШІКАГО, 23. вересня. — Федеральний суддя Вилкерсон потвердив нині свою тимчасову судову заборону, видану дня 1. вересня, якою заборонено урядникам союза зелізничих юній робити щонебудь для піддержання страйку зелізничих варстатових робітників.

В своїм ореченню суддя Вилкерсон заявляє, що зелізничі страйкарі допустилися тілько насильств над оставшими при праці робітниками, що з того можна вносити про якусь змову межи ними. Він каже далі, що всі мирні вчинки страйкарів є так перемішані застрашуванием, що він мусить їх зовсім заборонити.

СТРАЙКАРСЬКІ ЮНІЇ ПЛЯНУЮТЬ ВІДКЛИК

Союз юній ріжних варстатових зелізничих робітників заявив устами своїх робітників, що страйкарі не приймуть ореченння судді Вилкерсона, але внесуть спротив проти сього рішення та підуть з ним, як буде потреба, навіть до Найвисшого Суду.

ҐОМПЕРС КРИТИКУЄ СУДОВУ ЗАБОРОНУ

БОФАЛО, Ню Йорк, 24. вересня. — В своїй промові перед страйкуючими зелізничими робітниками Самуель Ґомперс, голова Американської Дедерації Праці, критикував остро судову заборону проти страйкуючих зелізничих робітників, називаючи головного прокуратора Доґерті злодієм, що в ночи скрадається до улюбленого судді, щоби дістати на страйкарів безправну заборону.

ДВІ ЗЕЛІЗНИЦІ ВІДМОВЛЯЮТЬ ЗГОДИТИСЯ ЗІ СТРАЙКАРЯМИ

ІСТОН, Па., 23. вересня. — Зелізниця Лігай Велі Рейлровд повідомила союз юній варстатових робітників, що вона не думає годитися зі страйкуючими робітниками.

Подібну заяву зложила Норфовк енд Вестерн Рейлровд. Вона каже, що її страйкуючі робітники можуть вертатися, коли лишень хочуть, до роботи, але вона не буде годитися з юніями.

КРОКИ УРЯДУ ДЛЯ ЗДЕРЖАННЯ ДОРОЖІННЯ ВУГЛЯ

ВАШІНГТОН, 23. вересня. — Установлений президентом Гардингом минувшої пятниці начальник розділу вугля вислав до всіх стейтових урядів телеграму, щоби вони йшли рука об руку з федеральним урядом при розділюванню угля та в зусиллях не допустити до дорожіння вугля.

Рівночасно іменував він цілий ряд помічних урядників по цілих Злучених Державах та наставив богато офіцирів военної фльоти контрольорами коло копалень вугля.

ХОЧУТЬ ДАЛЬШОГО ОБМЕЖЕННЯ ІМІҐРАЦІЇ

ВАШІНГТОН, 23. вересня. — Конґресмен Джансон, голова іміґраційного комітету в палаті послів, заявився знов за дальшим обмеженнем іміґрації до Злучених Держав.

Сим разом Джансон хоче обмежити іміґрацію виключно до тих, що пізнійше малиби право стати горожанами Злучених Держав. Хоч, на його думку, американська публична опінія домагається повного здержання іміґрації, він вважає се бажанне за неможливе до виконання. Він заявивбися за обмеження іміґрації в той спосіб, щоби тепер пускати до Злучених Держав лишень найблизших кревняків горожан та чужинців, що постійно перебувають в Злучених Державах. Він хотівби обмежити іміґрацію до Америки з 10 процент, обовязуючих тепер, до 2, ба навіть до півтора процент. Він хотівби далі завести ще дальші обмеження іміґрації та дати американським іміґраційним урядникам дуже широкі права при вирішуванню кождого случаю.

РОБІТНИЧІ ЮНІЇ ЗАЯВЛЯЮТЬСЯ ЗА КАНДИДАТОМ НА СТЕЙТОВОГО ҐУБЕРНАТОРА

ОЛБАНІ, 24. вересня. — Ряд нюйорських робітничих юній заявилося за поновною кандидатурою теперішнього стейтового ґубернатора Милера на той самий уряд.

СЕНАТОР БОРА МАЄ ПРОМОВЛЯТИ ЗА АМНЕСТІЄЮ ДЛЯ ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ

ВАШІНГТОН, 24. вересня. — Сенатор Бора згодився промовляти в слідуючий четвер в Шікаґо на масовім вічу за амнестією для вязнів, що сидять тепер за военні переступства.

ПРОТЕСТАЦІЙНА МАНІФЕСТАЦІЯ

НЮ ЙОРК, 24. вересня. — Коло 3.000 осіб взяло нині участь в богослуженню в катедрі Св. Івана, котре відправлено для протесту проти турецьких жорстокостий, поповнених на населенню міста Смирни.

Демонстрація мала на ціли примушення американського уряду до поробленя сейчас якихсь кроків для охорони не-турецького населення в Смирні.

ХОЧУТЬ ОСТРОЇ СТОРОЖІ НА АМЕРИКАНСЬКІЙ ГРАНИЦІ

ВАШІНГТОН, 24. вересня. — Департаменти Федерального уряду, а саме департаменти: праці, скарбу та рільництва, займаються тепер справою скріплення федеральної поліції, стережучої американських границь.

Скріпленне пограничної сторожі має на ціли запобіженне пачкованню чужинців, наркотиків та трунків, яке вздовж усіх границь має вестися безупинно та на велику скалю.

ЗІ СЛІДСТВА В СПРАВІ МАСАКРИ В ГЕРИН

МЕРІОН, Илинойс, 24 вересня. — Оборона страйкуючих майнерів, котрих суд обжаловує за участь в масакрі в Герин, видала заяву, що обжалованне є вислідом приватного переслідування зі сторони політичних босів та організацій, ненавидячих робітників.

ВИПРАВЛЯЮТЬ З АМЕРИКИ НІМЕЦЬКОГО ШПИГУНА

Американський уряд депортував зі Злучених Держав в четвер Роберта Фея, бувшого офіцира німецької армії, котрого дня 9. мая 1916. року засуджено на вісім літ вязниці в федеральній тюрмі в Атлянті за те, що він мав належати до заговірників, що поклали собі за ціль не допускати до перевозу амуниції зі Злучених Держав до Европи через висаджуванне амуніційних кораблів в воздух. Він був арештований в жовтни 1915. року з двома співвинними. Його суджено та виправлено до тюрми в Атлянті але він втік звідти по кількох неділях. Через цілий рік гналися за ними шпигуни американського уряду, поки його не викрили в Еспанії та не спровадили його до Злучених Держав.

Тепер Фея спроваджено на корабель „Байерн" з Гамбурсько-Американської Лінії та поміщено в каюту під спеціяльним дозором.

ЩАСТЄ МАЙНЕРА.

Майк Ренчер, майнер в копальни вугля в Роквуд коло Джанставн, Па., трафив два тижні тому на „мягке місце" в своїй вуглевій жилі. Без тяжкого труду, працюючи по 8 годин денно, він потрафив за два тижні добути 250 тон вугля. За се він дістав заплату в сумі291 долярів та 45 центів.

ТИСЯЧІ НА ШУКАННЄ ПАЧКАРІВ ГОРІВКИ НА ВОДІ.

Нюйорський начальник поліції зажадав від міського уряду визначення йому суми 77.550 долярів на побудованне лодок, при помочи котрих можнаби виловлювати людий, що пачкують горівку по воді.

ВЕЛИКИЙ ПОЖАР ЛІСІВ.

Як подає федеральний уряд для охорони лісів, в Каліфорнії горить тепер понад 70,000 акрів ліса.

НАСЛІДКИ ОТВОРЕННЯ ПРАЦІ В АМЕРИКАНСЬКИХ КОПАЛЬНЯХ.

Доносять з Монтреалю в Канаді, що ціна велшського вугля (з Англії) там сими днями значно підупала. Вважають се наслідком напливу вугля зі Злучених Держав.

СТРАЙК СТУДЕНТІВ.

У „висшій школі" в Мініолі, на Лонґ Айленд, посварився ученик, що стоїть на чолі найвисшої кляси школи, з директором школи. Наслідком сеї сварки всі школярі та школярки зі сеї кляси застрайкували та не прийшли до школи.

ЯК СТОЯТЬ ЧУЖІ ГРОШІ?

НЮ ЙОРК, Н. Й., 22 вересня. — Нині на тутешньому біржевому ринку нотовано 13 німецьких марок за одного американського цента, значить 1.300 за 1 доляра.

Один міліон німецьких марок за 750 долярів.

Польських марок нотовано нині 90 за одного американського цента. За одного доляра 9.000 польських марок.

1 міліон польських марок 110 долярів.

Австрійських корон 700 за одного цента. 1.000 корон стоїть півтора цента. За одного доляра 70.000 корон.

Один міліон австрійських корон 14 долярів.

Угорських корон 20 за одного американського цента. За 1 доляра 2,000 угорських корон.

Один міліон угорських корон 500 долярів.

Румунських леїв 1½ за одного американського цента. За одного доляра 133 леї.

Один міліон леїв 6.600 долярів.

Ческословацькі корони нотовано по 3 центи. За одного доляра 33 ческо-словацькі корони.

Один міліон ческо-словацьких корон $30.000.

Російських рублів (царских) нотовано нині 100 за одного американського цента. За одного доляра 10.000 російських царських рублів.

Один міліон рублів 100 долярів.

Канадійські доляри, котрі ще тому рік нотовано тут по 90 американських центів, тепер вже майже цілком дорівнують долярам американським.

За 1 канадійський доляр нотовано нині 99 центів і 9 десятих цента.

НЕЩАСНИЙ СЛУЧАЙ В ТЕАТРІ РУХОМИХ ОБРАЗКІВ.

В місті Питсбургу случилася в одному театрі рухомих образків нещаслива пригода, котрої жертвою впало кількадесятеро дітий, що були запрошені зарядом на безплатне представленне. Коли діти ждали у вестибули (присінку) театру на його отворенне цементова долівка театру заломилася і всі діти впали в підземелле. Серед 38 дітий найшлося богато покалічених та один труп. Властитель театру впав з дітьми й находиться тепер також в поважнім стані.

ТРОБЛІ З ПОЛЬСЬКОЮ ГОРІВКОЮ І З ПОЛЬСЬКИМИ ВИБОРАМИ.

ВАРШАВА, столиця Польщі, 22. вересня. — Населенне Польщі приняло спокійно приказ міністра заграничих справ, щоби в цілій Польщі здержано продаж горівки і пива протягом 6 тижнів перед виборами до „сейму" і „сенату", але виступив проти сього наказу польський міністер „скарбу" Ястрошембський, котрий каже, що сей розпорядок підкопає польський „скарб" який з горівки і пива черпає значні доходи. Він заявляється за тим, щоби запоряджено згідно з постановою „сейму", аби заборонено продаж алькогольних напитків тільки день перед виборами і в самий день виборів.

З уваги на польський „скарб" продаж горівки і пива імовірно буде дозволена.

АНҐЛІЙСЬКА ҐАЗЕТА КУПИЛА СПОМИНИ БУВШОГО КАЙЗЕРА.

ЛОНДОН, 22. вересня. — Тутешній дневник „Дейлі Ґрефик" купив спомини бувшого німецького цісаря Вільгельма Гогенцоллерна і на другий тиждень зачне їх друкувати.

Редакція заповідає, що спомини будуть цікаві, може найцікавійші з усього, що досі друковано про справи світової війни.

Бувший кайзер в тих споминах обжаловує аліянтів яко виновників світової війни і се ґазети вважає за свого рода самооборону кайзера, котрому закидали, що він спричинив і викликав світову війну.

АЛІЯНТИ УСТУПАЮТЬ ПЕРЕД ПОБІДНОЮ ТУРЕЧЧИНОЮ І ВІДДАЮТЬ ЇЙ ЦАРГОРОД І ТРАКІЮ

ПАРИЖ, 23. вересня. — Правительство Великої Британії, Франції й Італії вислали отсю ноту до турецького правительства Мустафи Кемала паші в Анґорі, в Малій Азії.

Три підписані правительства запитують турецьке правительство в Анґорі, чи воно візьме участь в конференції, яку аліянти вкличуть небаром до Венеції, в Італії, або до якого-небудь іншого місця, разом з представниками Великої Британії, Франції, Італії, Японії, Румунії, Югославії і Греції.

Ся конференція відбудеться, як тільки будуть зроблені всі приготовання.

Метою конференції буде довести до остаточного мирового договору між Туреччиною та Грецією й аліянтами.

При сій нагоді підписані аліянти заявляють, що вони прихильно ставляться до бажань Туреччини відзискати нановo Тракію по ріку Марицу разом з містом Адріянополем.

Під умовою, що турецьке правительство не вишле своїх війск в часі переговорів в невтральну область здовж Дарданелів, підписані аліянтські правительства заявляють, що будуть радо підпирати на конференції домаганне признання Туреччині тих границь, з тим, щоб забезпечити інтереси Туреччини і її сусідів, і щоб удержати під управою Ліґи Народів невтральність Дарданелів, моря Мармора і Босфору, та запевнити свободу релігійних і національних меньшостий.

Три підписані аліянтські правительства будуть також стояти за допущенням Туреччини до Ліґи Народів.

Вони теж вдруге заявляють свою заяву з марта с. р., що віддадуть Туреччині Царгород, як лише мировий договір увійде в житте.

В заміну за се турецьке правительство має зобовязатись не висилати війск ані перед ні підчас конференції до невтральної области здовж Дарданелів.

В справі сих предложень правительство Кемала паші може відбути сейчас конференцію з аліянтськими ґенералами в Мудані.

Аліянтські правительства сподіваються, що турецьке правительство послухає їх зазиву і так уможливить їм співділати з турецьким правительством для приверненння мира, за яким дужить весь цивілізований світ.

Пуанкаре, за Францію;
Корзон, за Велику Британію;
Сфорза, за Італію.

ХОТЯТЬ ОСНУВАТИ ЧОРНОМОРСЬКИЙ СОЮЗ ДЛЯ КОНТРОЛІ ДАРДАНЕЛЬСЬКОГО ПРОЛИВУ

БЕРЛІН, 23. вересня. — Тутешній дневник „Таґеблят" видрукував нині розмову з большевицьким міністром закордонних справ Григорієм Чічеріном, в якій він заявив, що Туреччина і Росія мають повне порозуміннє про питанне Дарданельського проливу.

На основі порозуміння Росії з Туреччиною, казав Чічерін, лише народи, котрі граничать з Чорним морем, мають право постановити остаточну умову про сю справу.

З ШЕСТИ ЧОРНОМОРСЬКИХ ДЕРЖАВ, ЗАЯВИВ ЧІЧЕРІН, РОСІЯ, УКРАЇНА, ГЕОРГІЯ (Грузія) І ТУРЕЧЧИНА ПРИНЯЛИ СЕ СТАНОВИЩЕ.

Чічерін вкінці заявив, що він вірить, що Туреччина осягне свою ціль для поновного зеднення всіх земель, заселених Турками.

І ВОРОВСЬКИЙ ЗА ЧОРНОМОРСЬКИМ СОЮЗОМ

РИМ, столиця Італії, 23. вересня. — Тутешній большевицький комісар Воровський заявив, що „Росія" не признає жадної умови у справі Дарданелів, яка була-б заключена без її участи.

Він далі сказав, що лише чорноморські держави мають право вирішувати про питанне Дарданельського проливу.

КАЖУТЬ, ЩО БОЛЬШЕВИКИ ХОТЯТЬ ПОМАГАТИ ТУРКАМ

РИГА, столиця Латвії, 23. вересня. — Сюди наспіли вісти з Москви, столиці Московщини, що большевицька „рада (совєт) праці й оборони" дістала наказ від „совнаркома" (совєта „народніх" комісарів) приладити поїзди до перевозу війска на поміч Туркам.

ПРИЯТЕЛЬ КЕМАЛА ПАШІ ЇДЕ ДО СМИРНИ

ПАРИЖ, 24. вересня. — Французьке правительство вислало поспішним кораблем свого дипльомата Анрі Франклен-Буйона до Смирни на переговори з Мустафою Кемалем пашею. Він має також повновласть від Анґлії й Італії до сих переговорів.

Турецькі націоналісти вважають Франклен-Буйона своїм приятелем, бо він був сим, що торік заключив з ними іменем Франції тайну умову.

Перед відїздом до Смирни він одержав від Кемала паші таку телеґраму:

„Я жду на Ваш приїзд. Ваш приятель — Мустафа Кемал".

ТУРКИ НЕ ХОТЯТЬ ВІЙНИ З АНҐЛІЄЮ

ЛОНДОН, 24. вересня. — Турецькі війска перейшли вже були невтральну границю коло Ханаку, але скоро вернулись назад.

ПОМИНАЮТЬ СУЛТАНА

ЦАРГОРОД (Константинополь), столиця Туреччини, 24. вересня. — Аліянти передали запрошенне на конференцію тільки правительству турецьких націоналістів в Анґорі, а поминули правительство султана в Царгороді, вважаючи, що без нього обійдеться.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

СТАЛО НА ДИПЛЬОМАТИЧНУ БОРОТЬБУ---СТАНЕ І НА ЧИННУ В КРАЮ.

На поклик законного Правительства Галицької України д-ра Евгена Петрушевича, яке вийшло з волі усього народу, і за яким весь український нарід Галицької України і досі стоїть непохитно — американські Українці зложили протягом 10 місяців $111,000 на його руки яко позичку.

Сі гроші пійшли на дипльоматичну боротьбу в Европі, яку вело і веде Правительство Петрушевича проти Польщі в обороні нападеного нею нашого рідного краю.

В сій боротьбі осягнуло воно значні успіхи, які є звісні европейським державам і нам, і навіть нашим ворогам. Сі успіхи — се признанне Галицької України за окрему державну одиницю, до якої Польща не має права; се признанне Уряду д-ра Евгена Петрушевича законним представником сього краю; і поставленне справи Галицької України на порядок дня яко одної з найперших справ Европи.

Кождий безсторонний чоловік, а навіть і ворог, мусить признати, що сі успіхи є доволі значні.

Коли покищо не осягнено ще повного успіху і фактичного усунення Польщі з Галичини, то се звісна річ, що тут досі були такі перешкоди, яких ще Правительство не могло побороти. Бо Польща досі мала ще занадто сильну опіку і ласку у аліянтів.

Польща у аліянтів на оборону подавала свій аргумент, що Галичина є за нею, спокійна і вдоволена з польського правління, та домагалась, аби той стан лишити і затвердити.

Тимчасом Галицька Україна знає дуже добре, що польська окупація се для неї найтяжша неволя та нечуване пекло мук і терпінь. Вона ніколи а ніколи не згодиться належати до Польщі.

І ВОНА ПЕРША ЗАЖАДАЛА ВІД СВОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА ПЕТРУШЕВИЧА, ЩОБИ ПРОДОВЖАЛО ДАЛЬШЕ ВІЙНУ ПРОТИ ПОЛЬЩІ, ЯКУ ВОНА ВИПОВІЛА ГАЛИЦЬКІЙ УКРАЇНІ В ПАДОЛИСТІ, 1918, СВОЇМ НАЇЗДОМ, А ЯКА І ДОСІ НЕ СКІНЧЕНА, А ТІЛЬКИ ХВИЛЕВО БУЛА ПРИПИНЕНА ІЗЗА БРАКУ ПОТРІБНИХ СИЛ.

Петрушевич не може тепер вести війни так як в 1918 і 1919 році, коли то 120,000-на Галицька Українська Армія обороняла рідний край перед наїздом Польщі.

Бо він не має нині вже тих сил.

Але всетаки він ще має сили великі. Він має такі сили, які мають Ірляндці в Ірляндії.

Се є постанова вести війну на місці аж до побіди, ВСІМИ МОЖЛИВИМИ СПОСОБАМИ.

Нарід, що хоче бути вільний, хотяй побіджений на полі бою, не уступає від боротьби, або, прямо сказати, від війни.

ДЛЯТОГО ОБОВЯЗКОМ ПЕТРУШЕВИЧА Є ПРОВАДИТИ ВІЙНУ В ГАЛИЧИНІ, ПРОДОВЖАТИ ВСЯКИМИ МОЖЛИВИМИ СПОСОБАМИ.

Нема армії в Галичині?

НАРІД ПОЗБАВЛЕНИЙ АРМІЇ, ЯК ХОЧЕ СКИНУТИ ЯРМО, МУСИТЬ ЦІЛИЙ ПЕРЕМІНИТИСЯ В АРМІЮ.

І цілий мусить вести війну!

Убиванне польських жовнірів, жандармів, поліцаїв, урядовців, хрунів; паленне і висаджуванне у воздух публичних домів, складів амуніції, засобів потрібних до війни; нищенне середників комунікації; шиpенне знищення усього, що є в руках окупаційної влади; шиpенне терору і т. д. — ВСЕ ТЕ ВІЙНА НАРОДУ, КОТРИЙ ПЕРЕМІНИВСЯ В АРМІЮ, ПРОТИ ВОРОГА- ОКУПАНТА.

Сю війну зачали наші браття в Галичині.

Вони домагаються, щоби її продовжав їх Президент Петрушевич і се є його обовязок, який він приняв на себе, приймаючи уряд в Станиславові.

Старий край вірить, що він його виконає і жде на виконанне. Не жде спокійно, але жде вже серед розбурханої боротьби, яку хоче вести далі і розширити.

А знова жде старий край, що американські українські громади дадуть Петрушевичеви амуніцію, то є гроші.

Боротьба горить. Тож сповнімо як найскорше свій обовязок!

Всі українські громади, що дали недавно позичку на дипльоматичну боротьбу, нехай тепер сейчас зложать таксамо щиро свої жертви на Фонд Негайної Допомоги Рідному Краєви!

Кожда громада, що розведе тепер акцію за Фондом, причиниться до скріплення української сили а ослаблення польської в нашому рідному краю.

АДРЕСА

ДЛЯ ЖЕРТВ НА

ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГЕ РІДНОМУ КРАЄВИ:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
411 Southern Bldg., Washingtton, D. C.

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В АМЕРИЦІ І КАНАДІ.

Представництво Західно-Української (Галицької) Республики в Америці і Канаді.

Ч. 133-Ам. — Ч. 2-Кан.

Політичні події останніх місяців вказують на те, що наш бурями битий державний корабель допливає до якогось берега. Стоїть на кораблі наш прапор і є на нім керманич Галицький Уряд. Як широка й велика земля Українського Народу від Сяну по Кавказ, — так усе на ній провалилося в тяжких часах страшного лихоліття, яке переживаємо. Не провалився тільки один Галицький Уряд, — Уряд малої частинки земель Соборної України. Він один світить еще на великому пожарищі нашої землі. З ним одним рахуються і свої і чужі.

Чому? Бо політична лінія Галицького Уряду досі не заломана. Бо Галицький Уряд від нікого не залежний, тільки від переконання свого власного народу, який утримує той Уряд. Бо на прапорі Галицького Уряду виписане святе гасло „Незалежність Рідного Краю". І з тим гаслом Галицький Уряд твердо стоїть і стояти буде до кінця. Старий край і український нарід на еміґрації знають і відчувають, що той Уряд непохитно стоїть при прапорі державної самостійности. І се є жерелом довіря краю й усього українського народу до Галицького Уряду.

Але знає се також наш воріг — Польща, — що Галицький Уряд не піддасться ніяким обіцянкам і не пійде на згоду з кривдниками нашої землі, поки вони не заберуться за Сян! А бачучи, що одноцільний фронт краю й Уряду звернув уже загальну увагу світа на галицьку справу, яка дозріла до вирішення, — пробує Польща ще тепер, в останній хвилі, зломити наш фронт, підкопати його, бодай захитати.

Так! При березі, до якого доплиGаємо, жде на наш державний корабель найбільша і найприкрійша хвиля, яка після польських плянів має кинути наше судно на підводні скелі та розбити його. Усіх способів ужиє в тій цили Польща; все використає проти Галицького Уряду — в краю і закордоном.

Три жерела сили й поваги має Галицький Уряд. Перше — се непохитна вірність ідеї державної самостійности, якої в Галицькім Уряді ніхто не зломить. Друге — се довіре українського народу до свого Уряду. Трете — се фінансова незалежність Галицького Уряду від чужих, бо наш Уряд удержує при життю і роботі наш нарід.

Першого жерела нашої сили Польща ні засипати ні зіпсувати не може. Вона пробувала вже нераз висилати до Галицького Уряду ріжних делеґатів, щоб наклонити наш Уряд до переговорів. Але наш Уряд постійно відповідав: „Ні"! І ні разу не вдався та не вдасться в ніякі переговори з наїзником. Се зрозуміла вже Польща і знає, що сим способом не підкопає Галицького Уряду.

Тим сильнійше візметься воріг до знищення другого жерела нашої сили: довіря загалу до свого Уряду. Працює над тим Польща в краю, хитро-прехитро. Але безуспішно. Край держиться твердо і стоїть при свому Уряді. Держиться в довірю до Галицького Уряду також свідомий загал на еміґрації. І маємо повну надію, що так буде до кінця, аж до осягнення мети.

Найбільша небезпека грозить одначе третьому жерелу нашої сили, фінансам Галицького Уряду.

Підвалина всякої праці се фонди, грошеве забезпеченне. На славу нашій еміґрації за морем треба признати, що вона це вповні зрозуміла і підпирала наш Законний Уряд та Рідний Край не тільки політично, але й матеріяльно.

Та боротьба ще не скінчена. Тому не скінчена й Ваша допомога. Якраз тепер, коли боротьба доходить до кінця, треба Вашої дальшої одностайної помочі Галицькому Урядови. Ми мусимо за всяку ціну піддержати активність в краю та удержати дипльоматичні Місії закордоном, що пильнують нашої справи. А збирані в Америці й Канаді Представництвами нашого Уряду фонди ідуть якраз на ті дві цили.

Отсим подаємо до відома загалу, що на осові порозуміння між Урядом і Краєм рішив Уряд, що оба наші Представництва з Америки й Канади мать посилати просто відсі допомогу старому краєви в процентовій висоті, якої хотів край.

З уваги на те взиваємо усе українське громадянство до сильного скріплення одностайної фінансової допомоги. Нехай же наші свідомі люди доброї волі напружать усі свої сили для фінансового забезпечення боротьби за визволенне Рідного Краю, якої керманичем є Галицький Уряд і тільки Галицький Уряд! Шануючи свій державний провід і в довірю до нього осягнемо свою високу ціль.

Вашингтон—Виннипеґ, у вересні, 1922.

Др. Осип Назарук
За Представництво Галицької Республики в Канаді.

Др. Лука Мишуга
За Представництво Галицької Республики в Америці.

В СПРАВІ ФОНДУ НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ.

Дипльоматичне Представництво Західно-Української (Галицької) Народної Республики в Америці.

Ч. 134. 22. вересня, 1922.

Подаю до загального відома:

1. — Збирані Представництвом на Фонд Негайної Допомоги гроші підлягають тійсамій тутешніми орґанізаціями запропонованій а Правительством затвердженій громадянській контролі, яка вже провірювала попередно Фонди Позички Національної Оборони. Надто заявляю, що в справі контролі зібраного гроша я готов завсіди пійти на зустріч всім як найдальше ідучим бажанням усіх тих, що цей Фонд дійсно морально і матеріяльно підпирають.

2. — На жертви, почавши від пяти долярів вгору, будуть виставлятися з рамени Представництва друковані посвідки, виставлені на імя жертводавця та заосмотрені в печатку Представництва і підпис Представника.

3. — Імена всіх жертводавців разом із зложеними на Фонд квотами будуть оголошені в тутешніх українських часописах.

Др. Лука Мишуга,
За Представництво Галицької Республики.

ЧИ ШІКАҐО ДАСТЬСЯ ЗБІТУВАТИ?

(Допись з Шикаґо, Ілл.)

Українська громада в Шикаґо як постановила так додержить слова і буде разом зі старим краєм продовжати боротьбу за усуненне польської окупації з Української Галичини аж до повного успіху.

Тутешня українська громада заявила, що підіпре оголошений Фонд Негайної Допомоги Рідному Краєви на акцію Правительства Галицької України і підіпре його дійсно так щиро як недавно підперла була Позичку Національної Оборони.

Збірка вже зачалась і небаром наша громада зможе похвалитись значнійшим успіхом. Сього тижня наша громада передала на руки Української Місії у Вашинґтоні першу тисячу долярів на Фонд Негайної Допомоги, а є надія, що за нею підуть дальші посилки.

Українська громада в Шикаґо, Ілл., була при Позичці першою і першою осталась аж до кінця. І тепер вона хоче бути перша, але Шикаґовці не роблять сього з гордости або зарозумілости. Ми хотіли-б, щоби всі наші громади бились за першенство в такій великій справі як боротьба за вільність рідного краю. Бо то значило би, що кожда громада хоче бути перша у жертвах, хоче дати як найбільше, все, що в її силах, на жертвенник рідній землі, прикрашеній хрестами наших героїв. Ми радо відступимо першенство тому, хто виграє, але не уступимо від взаводів за першенство, бо вважаємо се за найбільшу честь і свій громадянський обовязок.

І тому кличемо отсе всі українські громади в Америці, щоби взаїмно бітувались у збірці на Фонд Негайної Допомоги, то значить на кулі на ляха-наїзника в нашій Галичині.

Подолянин.

САМОСТІЙНА АКЦІЯ ФРАНЦІЇ ПРОТИ НІМЕЧЧИНИ.

ВИДАЛЮВАННЄ ГРОМАДЯН НІМЕЧЧИНИ З АЛЬЗАЦІЇ Й ЛЬОТАРИНҐІЇ

(Від власного кореспондента).

Зобовязання, які наложили на Німеччину держави антанти, діляться на цілий ряд ріжних титулів.

Німеччина заявила, що не може тих зобовязань далі сповняти і зажадали проволоки щодо дсплати та зменшення зобовязань.

Між тими зобовязаннями є також зобовязання з титулу т. зв. вирівнання. Є се зобовязання, які повстали наслідком того, що підчас війни воюючі держави конфіскували приватні маєтки, які були власністю громадян неприятельської держави.

Коли всі инші держави антанти заявили, що зобовязання Німеччини з титулу вирівнання будуть трактувати на рівні з иншими зобовязаннями, значить, застановляться над тим, чи і які полекші признати Німеччині,— то **Франція** заявила, що Німеччина мусить свої зобовязання з титулу вирівнання виконувати, а коли не буде виконувати, Франція зарядить репресії.

Реченець найблизшої заплати з титулу вирівнання припадав 15. серпня. В виміні нот між Німеччиною і Францією в сій справі Франція зажадала, щоби Німеччина до 5. серпня заявила, що заплатить рату, яка припадає 15. серпня. Німеччина відповіла, що вона жде на рішенне конференції держав антанти в Лондоні, де має бути рішена справа всіх зобовязань Німеччини.

Тоді Франція, не ждучи навіть реченця, коли Німеччина мала заплатити біжучу рату, зарядила 5. серпня ряд репресій, а саме спинила з своєї сторони дальшу ддіяльність для вирівнання, а крім того наложила арешт на банкові конта німецьких громадян в Альзації й Льотаринґії і зарядила масове видалюванне німецьких громадян з Альзації й Льотаринґії до Німеччини.

В сім зарядженню Франції цікаві дві сторони: **По перше** те, що Франція зарядила репресії супроти Німеччини на власну руку, не ждучи на спільне рішенне держав антанти; **по друге** — сам рід репресій.

Німецьке правительство стоїть на тім, що як сам факт зарядження репресій так і рід репресій є нарушеннем міжнародного права. В тім дусі вислало воно дві ноти до Франції з доманганнєм понехання репресій або передання справи рішенню міжнародного роземного трибуналу.

Не входячи в сей спір з области міжнародного права, хочу присвятити кілька уваг тим зарядженням француського правительства, які відносяться до громадян Німеччини в Альзації й Льотаринґії.

* * *

На основі Версайського договору Франція одержала право вважати всіх мешканців Альзації й Льотаринґії, які тут осіли в часі німецького панування, себто в рр. 1871—1918, за чужинців.

Коли якась територія переходить від одної держави до другої, мешканці тої території стають громадянами сеї нової держави.

Одначе в Альзації й Льотаринґії, на основі Версайського договору, Німці, які осіли тут в часі німецького панування, не стали громадянами Франції, тільки остали громадянами Німеччини, себто чужинцями*).

На основі міждержавного права чужинець, який перебуває в чужій державі, користується всіми правами на рівні з громадянами тої держави, тільки не має тих політичних прав, на яких основі твориться воля держави (виборче право і т. п.).

Одначе держава має право видалити чужинця з своєї держави, коли він їй з якоїнебудь причини невигідний.

З сього права скористала Франція супроти громадян Німеччини в Альзації й Льотаринґії після закінчення війни в масових розмірах, видалюючи всіх тих Німців, які їй видалися небажаними на території Альзації й Льотаринґії.

Швайцарський часопис „Journal de Geneve" подає в сій справі ось-які числа:

В хвилі заключення перемиря було в Альзації й Льотаринґії таких Німців, які на основі Версайського договору не стали громадянами Франції, 240.000 (крім жовнірів німецької Австрії). З того 30.000 добровільно перенеслися до Німеччини, 75.000 Франція видалила, а коло 73.000 натуралізувала (себто одержали француське громадянство). Таким чином остало коло 60.000 громадян Німеччини.

На них упали тепер француські репресії.

* * *

Від закінчення світової війни минає вже четвертий рік. Кого з громадян Німеччини в Альзації й Льотаринґії француське правительство не видалило, той міг сподіватися, що може там спокійно жити і працювати, на скільки не буде виступати політично проти Франції.

Аж тут на основі французьких репресійних заряджень проти Німеччини з 5. серпня німецькі громадяни в Альзації й Льотаринґії знов відчули всю безправність свого положення.

Особливо важко відчули сі зарядження ті, яким француське правительство наказало безпроволочно забиратися з Альзації й Льотаринґії. Француське правительство викинуло їх на жебрачий хліб, бо вони мусіли оставити цілий свій маєток під француським арештом; їм дозволено взяти тільки 10.000 марок (10—11 долярів) на цілу родину!

Се зарядженне впало не на якихсь політичних діячів, небезпечних для француської держави (таких Франція викинула зараз після закінчення війни!), тільки на звичайних людий: купців, ремісників, робітників, таких, що породилися в Альзації й Льотаринґії і там свій вік звікували.

Не легко також тим Німцям, яких француське правительство покищо не викинуло, бо хто їм заручить, що їх так само несподівано не викинуть?!

А покищо утруднено їм їх зарібкову діяльність, накладаючи арешт на їх гроші в банках.

* * *

Сі зарядження француського правительства пригадують часи світової війни, коли воюючі держави стали на тім, що громадянин неприятельської держави не має на їх території ніяких прав і самих громадян інтернували, а їх маєток конфіскували як „неприятельський маєток".

Перед світовою війною панував у міжнароднім праві погляд, що чужинець користується повною правною охороною держави, в якій перебуває, та що його маєток є незайманий не тільки в часі мира, але також в часі війни. Війна — мовляв — ведеться проти держави, а не проти громадян держави; на права громадян держави, особливо на їх маєткові права війна не впливає.

Четверта ґаґська конвенція з 1907 р., про закони і звичаї війни на суші, в артикулі 23 h виразно забороняє нарушувати маєткові право громадян неприятельської держави.

Одначе з вибухом світової війни воюючі держави — як сказано — пішли противною дорогою.

Тою самою дорогою йдуть теперішні зарядження Франції проти німецьких громадян в Альзації й Льотаринґії.

Коли-б така практика принялася в міжнародніх зносинах взагалі, то се відбилося би дуже шкідливо на міжнародніх відносинах, особливо в господарській области. Ніякий чужинець не був би певний свого маєтку, зложеного в чужій державі. Без такої певности господарські міжнародні зносини були би неможливі.

З вибухом війни легко було зійти на дорогу конфіскати маєтку громадян неприятельської держави, Але — як бачимо — трудно тепер вернути з тої дороги на дорогу пошани прав чужинців.

Жорстокість, з якою француське правительство виступило отсе проти Німців в Альзації й Льотаринґії, мабуть ніде не знайде признання.

Гайдельберг, 16. серпня 1922.

Д-р Михайло Лозинський.

*) Про се докладнійше в моїй статті „Версайський договір і Німці в Альзації й Льотаринґії".

ПОВІДОМЛЕННЄ

В СПРАВІ ПРИНЯТТЯ УКР. НАЦ. ХОРУ.

Отсим повідомляється, що привитаннє Укр. Нац. Хору відбудеться в готели Пенсилвенія дня 3. жовтня о годині 7.30 вечером.

Всі, котрі хотять взяти участь в привитанню, зволять прислати по $5.00 на адресу:

S. YADLOWSKY,
Box 53, Jersey City, N. J.
не пізнійше як до 30. вересня.

Коімтет Привитання.

РУХ В ПРОМИСЛІ.

В Янґставн, Огайо, почали наново працювати фабрики заліза Байерса в Джерард, які завісили були працю ще 3 місяці тому назад.

В окрузі сього міста є 47 залізних печий, з чого працює 24, виробляючи 65 процент заліза, виробльованого в сій околиці.

В угольній копални, належачій до Консолідейшен Ковл. Ко. в Флемінґ Кентакі, погиб від обваленого каміння Джан Смит, ґенеральний менажер сеї копальні. Він обходив копальні шиби, щоби переконатися, чи хідники безпечні. Підчас інспекції на нього впала верства копальняного лупку і придушила його під собою.

ПРОГОЛОШЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ АМНЕСТІЇ В УКРАЇНСЬКІМ ТАБОРІ В ЙОЗЕФОВІ.

Дня 19. 7. 1922. вичитав я в ліберецькому часописі слідуючу коротеньку новинку: „Східногалицькі Українці"—як „Трібуна" довідується, дозволив Чехословацький уряд на внесення польського консуляту в Празі всім перебуваючим на території Чехословаччини Українцям, що являються інтернованими, чи користають із права азилю, а належать до Східної Галичини, голоситися добровільно в ціли повороту до Сх. Галичини. Цей дозвіл відноситься також до членів т. зв. „Української Бригади" й бригади Кравса. Пороблено старання, щоби рішення кожного поворотця зокрема було свобідним і слідувало без ділання якогонебудь натиску".

І стало мені смішно.

Мимоволі пригадався мені „Лис Микита", як то він сам про себе розказує:

„Раз голодний, що аж плачу
Іду я попід сад і бачу:
Півень піє на вербі.
Як би тут його ошвабить
З верби до долу звабить
І до рук дістать собі."

І як вдавши з себе пустинника, мимрючи, як верзеться в снах, підійшов із піднесеними скромно в гору очима під вербу та й заговорив до півня масенькими словами, такими масенькими, наче-б сам мід спливав із його язика:

„Любая моя дитино
Дивна, райськая пташино,
Здоровлю тебе цим днем!
Дбаю я про тебе ревне
Про твоє добро душевне
Дай розмову розпічнем."

Та коли півень не лише не хотів вірити в його альтруїзм, але ще й до того ясно й недвозначно заявив, що глибоко пересвідчений у тому, що Микиті ходить не так о його душу як о тіло, що він лише з голоду так спобожнів — присягав Микита на все святе й дороге, що це божий голос казав йому йти в село та дати змогу покаяння найбільшому грішникові й ошуканцеві-півневі.

А півень?

Та цур йому!

Мені й усім, що прочитали цю новинку було ясно, що це свіжа хоч і ненова ворожа спроба захитання політичної та головно військової еміграції, цього видимого знаку протесту проти нахабного поступовання Ляхів у землях З. У. Н. Р.

Та недовго запрятували ми собі тим голову. Для жовнірів існує лише приказ найвищого Вожда Армії, зглядно назначених ним Командантів.

Але вже 21. липня 1922. появився приказ Чехо-слов. Команди табора, заряджуючий збірку всіх членів табора без огляду на пол, на день 22. 7. с. р.

І з неясним чувством пішли ми на цю збірку, бо не знали, чи це буде провірка стану табора, чи може в звязі з вичитаною новинкою проголошення „польської амнестії". Можливість цеї другої евентуальности являлася нам чимсь не лише смішним, але й діймаючо болючим.

Ми-ж знаемо, що ніякий ворог, а вже найменше Лях, добра нам не бажае. Даровизни не приймемо від нікого.

Не приплив християнської любови до сецця польського уряду й його органу в Чехословаччині, польського посла, казав йому поставити внесення Чехо-словацькому урядові, щоби цей дозволив вертати до рідньої, та покищо не своеї, землі стуженим за рідним краем та змученим життям на еміграції скитальцям.

Впрочому з тими, що повзяли пекольний намір вбити живу українську націю та намір цей переводять послідовно в життя з рафінованою хитрістю й безоглядною брутальністю—

з тими, що заперечують нам право існування, що нашу святу війну о повне життя в своїй державі старалися представити світові як бунт збольшевизованого хлопства та тим способом вимантили дозвіл на тимчасову військову окупацію відвічної нашої країни, що підчас цеї війни просили нераз за попертям можних та непоінформованих, або нехотячих поінформуватися протекторів о перемирря в імя припинення розливу людської крови, в хвилях, коли грозило їм розгромлення, що не додержували ніякої умови—

з тими, що безвзглядно допчуть найпримітивніщі права людини, постанови міжнародного права й усі ті права, які ціною крови здобув собі український нарід —

з тими, що в часі війни з нами по звірськи побивали, грабили й мордували полонених Українців, не виключаючи членів Червоного Хреста, що насильно тягнули Українців до польської армії, змушували українське населення до військових чинитьб —

з тими, що грабили з одіння й обуви, побивали й виголоджували полонених і інтернованих і тепер іще роблять це з ними та відказували й відказують їм лікарської помочі, забороняючи притому населенню нести тим нещасним необхідну поміч, що навіть в чисто гуманних українських інституціях добачують посягання на цілість польської держави —

з тими, що безвзглядно мордували й мордують, катували й катують невинне цивільне українське населення, що насилують українські жінки, що вязнять до відвічальности потягають особи цивільного населення від дітий почавши, а на стариках скінчивши, хоч би за це, що вродилися Українцями —

з тими, що граблять нам церкви, мордують, арештують і побивають українське духовенське духовенство, силують душпастирів і населення до виступлення з української церкви, не дають населенню змоги виконувати релігійні практики, або підчас них провокують вірних у спосіб обиджаючий усі людські почування, дозволяють виставляти метрики в українській мові хиба в случаях переходу на римо-католицизм —

з тими, що переслідують у нечуваний спосіб українську пресу й мову, забороняють, а в рідких случаях дозволу нищать і конфіскують українські друкарні, машини, видавництва й часописі —

з тими, що забороняють уживання української мови не лише в урядах але й у приватному життю —

з тими, що недопускають до правильного виховання української молоді, з тими, в яких університетські студії в українській мові можуть відбуватися лише скрито в катакомбах —

з тими, що арештують українських професорів і лекторів університету, а гімназійних професорів безвинно підчас науки витягають поліцією з кляси, що видалюють і не принимають до служби народніх учителів Українців, а на їх місце саджають в українських школах напів грамотних (в українській мові цілком неграмотних) фельдфеблів Поляків, що для тисяч дітий укр. народности не дозволяють на відчинення навіть приватних курсів удержуваних коштом населення, що реквірують українські шкільні будинки для мнимих потреб польської армії, що не дозволяють навіть на закупно українських шкільних підручників, мотивуючи це скорою появою ними редаґованих, що нищать сільські бібліотеки, а навіть шкільні підручники, —

з тими, що переслідують українські банки й економічні товариства, що в заложенню найменшої кооперативи бачуть небезпечну й ворожу для польської держави акцію —

з тими, що в часі війни накладали на наші міста й села без жадних причин контрибуції, реквірували всьо, що попало — з тими, що з фантазії палили українські села — з тими, що заводять панщину українського населення в користь не лише польських поміщиків, але й спроваджуваних на нашу землю сотками тисяч кольоністів — мазурів — з тими, що залляли наш край відділами своеї свавільної армії, яку українське населення мусить удержувати — з тими, що на перехід із одного села до другого вимагають пашпортів, які Українцеві тяжко дістати —

з тими, що забороняють Українцям шановання памяти героїв, святкування національних свят, а навіть народних вистав, а в рідкому случаю дозволу вдираються до салі зривають зі стіни портрети наших ґеніїв, а на їх місця приказують містити портрети їхнього начальника держави, якого самі неславлять у найвищому законодатньому тілі й пресі —

з тими, що забороняють сходини, а навіть чисто научних лекцій — з тими, що нищать поміщення навіть чисто гуманних інституцій, що не дозволяють навіть на збірки в користь голодуючих на В. Україні братів, а тайно зібрану крівавицю конфіскують, що приказують складати жертви на прапори для своїх полків, що зносять наші захоронки й монастирі —

з тими, що безпощадно граблять і нищуть увесь наш культурний доробок, що змушують нашу інтеліґенцію до голодовання —

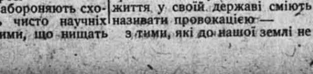
з тими, що під покришкою спису населення намагаються перевести плебісцит у нашому краю в спосіб у десятеро перевищаючий славнозвісні польські вибори за австрійських часів —

з тими, що цілком неправно стягнули міліярди данини з українського населення земель З. У. Н. Р. —

з тими, яких господарка й поступовання викликує голоси протесту серед чесних людий цілого світа, навіть Поляків —

з тими, яких „наївність" доходить до того, що борбу українського народа о свобідне життя у своїй державі сміють називати провокацією —

з тими, які до нашої землі не

мають ніякого права й про те дуже добре знають —

з тими, лише одна мова мислима й то пряма, не через посередників, мова кріваво̂ї мести, борби на смерть і життя.

• • •

На площі зібралися всі старшини, підстаршини, стрільці, жінки й діти.

О год. 9.30 прийшов з нашим комендантом чесько-словацький комендант табора.

Зараз із перших його слів пізнали ми, що наше прочуття було вірне. Коротко й ясно передав він нам приказ, який одержав із гори та пояснював його.

Підчас його слів горіли очі всіх присутних вогнем шляхотного гніву й жажди мести за цю нову обиду.

Якто?

Ті, що за свое безпримірне поступовання стоять перед судом опінії всього чесного культурного світа сміють великодушно прощати нам це, що ми Українці?!

Коли чеський комендант скінчив говорити — замаяв над присутними синьо-жовтий прапор і понеслись грімкі слова:

Лише з синьо-жовтим прапором вернемо у рідну землю!

А з грудий усіх загриміла пісня: „Не пора Москалеві, Ляхові служить."

Та не пісня була це для присутних, а свята присяга, що „поляжем щиб славу і волю і честь

Рідний Краю здобути Тобі".

Присяга гідна памяти наших героїв, гідна нашого народа, що безпощадно боресь із ворогом, символ нашої віри.

Із лиць усіх можна було читати непохитне рішення, що за вірою слідуматимуть діла.

Йозефів, 25. липня, 1922. р.

Олесь Г.

(„Укр. Скиталець", 25. липня, 1922).

З КОМІТЕТУ ЛЮДОВОГО УНІВЕРСИТЕТУ.

(Комунікат).

Комітет, вибраний дня 8-го серпня нарадою відпоручників українських товариств в Ню Йорку і околиці в цілі зорганізовання Українського Людового Університету, відбув від сего часу пять нарад, в котрих побіч членів Комітету взяли також участь майже всі запрошені прелеґенти що прирекли свої виклади в сім Людовім Університеті.

З окрема праці Комітету представляються так:

1. На першім своїм засіданню дня 11-го серпня Комітет уконституувався, вибираючи головою др. Л. Цеґельського, заступником голови п. Василя Кузіва, секретарем п. Гр. Германа, а касієром о. Вол. Сполітакевича. Окрім того до Комітету належали ще: Др. С. Демидчук, др. М. Кадець і о. Вол. Лотович. На тімже засіданню передискутовано основно задачі і програму Людового Університету і уложено лісту викладів та прелеґентів, котрі рішено розіслати враз з запрошеннями всім прелеґентам для орієнтації і змін.

2. На дальших засіданнях явилися також і прелеґенти та при їх співучасти лісту викладів і прелеґентів уставлено вкінці так: п. В. Кузів — Географія і Статистика України; о. О. Павляк — Огляд Української Літератури; др. Л. Цеґельський — Історія України; др. М. Марголін — Передпосилка Державного Будівництва України; п. О. Ревюк — Виклади Економії; др. М. Кадець — Дещо з Медицини; др. Вол. Коваль — Про Кров та Організм Чоловіка; др. К. Білик — Патольоґія і Гіґієна Чоловіка; п. І. Яценти — з Психольоґії, також Історія Америки; о. Л. Сембратович — Історія Штуки, також Як Учити Граматики; п. Б. Каштанюк — Основи Етики і Естетики; др. С. Демидчук — з Проблемів Виховання Людий; п. Г. Герман — Історія Фінансової Системи, також Порівнание Систем Правління Модерних Держав; і п. Сіроцкі — Дещо з Механіки. З запрошених прелеґентів п. Мирослав Січинський звинився що не буде міг брати участи в Університеті задля виїзду з Ню Йорку.

3. На тихже засіданнях рішено віднестися до всіх українських громад в околиці Ню Йорку і Філадельфії з запитами чи бажають собі мати в себе виклади та з прошеннями занятися сею справою.

4. Рішено, що на кожну тему може бути найбільше 10 викладів, а може бути також лиш один. Всі виклади з одної серії повинні бути оброблені так щоби кождий про себе творив окрему цілість. Виклади мають бути наскрізь популярні, але науково угрунтовані і обєктивні, насущна політика і релігійні справи виключені. По можливости ілюструвати виклади світляними кратинами, мапами, кортограмами і т. п. В тій цілі рішено закупити всякі прилади. Слухачі будуть платити невеличкий вступ на покритє коштів уладження викладів.

5. Виклади мають зачатися з початком місяця падолиста с.р.

6. На початкові видатки — кореспонденцію, друки, прилади — рішено зібрати деякі гроші дорогою приязних викладів „Значіннє науки для одиниці і народу", які маються відбути дня 24-го вересня с. р. в Ню Йорку і Ньюарку, а слідуючої неділі в Джерзи Сіти і Пасейку. Виклади виголосять др. Семен Демидчук, п. Василь Кузів і др. Л. Цеґельський.

7. Дискутовано також питанне уладження практичних курсів побіч викладів популярно-научного характеру. Покищо рішено завести вже в падолисті с. р. курс англійської мови. Справу уладження курсів укр. мови — граматики, аритметики і книговодства відложено до найблизшого засідання Комітету, що має відбутися в Ню Йорку дня 29-го с. м. о год. 3-тій по полудни, під числом 30 Е. 7-ма ул., на котре засіданне запрошуєся всіх Комітетових і прелеґентів.

ЗА КОМІТЕТ У. ЛЮДОВОГО УНІВЕРСИТЕТУ:
Др. Л. Цеґельський, предс.
Григорій Герман, секр.

НАВІЩО РОСЛИНІ ЛИСТ?

Спершу здається, що лист дерева — начеб то тільки його убрання, котре, зостарівшись, пожовкши, скидається потім геть, мов зовсім нікчемне. Отже ні: дерево тоді тільки й росте, тоді тільки й живе, поки на йому лист, а як скине його, тоді стає зовсім невеселе, начеб-то засипає під сумну пісню осіньного вітру та й куняє собі до весни. Трапляється часом, що гусінь зовсім дощенту обїсть лист, — тоді дерево не ростиме, а коли воно овощне, то й овощу з його не питайся; або коли на якій гильці умисне зрізати цьо-року листя, то років за два або за три вона зовсім засхне навіть коли тільки його вимастити гарненько клеєм або дьохтем. — гилка теж змиршавіє або й зовсім пропаде. Чогож то така шкода вдіюється? А того, що рослина своїм листям дихає так само, як і тварь, се-б-то: вдихує в себе воздух і потім разом з парою видихує його. А чогож вона гине й тоді, коли тільки вимастити їй листя? Того, що на це дихання розкидані скрізь по листу малесенькі дірочки — дихальця, котрими вона дихає, як і тварь своїм ротом. Як же їх чим замазати, то рослина з того ніби-то задушується, так само, як тварь, коли їй затулити рота. Але ці дихальця такі малесенькі, що їх на око зовсім не знати, а щоб побачити, то треба подивитись на лист крізь микроскоп або дрібногляд, себ-то такий іструмент, котрий у кілька сот раз побільшає. Тоді побачимо, що кожне дихальце облямоване ще ніби-то двома губками, через що й ті дихальця здаються немов ротиками; та цими губками вони навіть затуляються й розтуляються так само, як і ми своїми губами затуляємо й розтуляємо рота; розтуляються вони звичайно у мокру годину, а затуляються у засуху. І це дуже добре, бо як би було инакше, як би дихальця були розтулені і в засуху, то рослина випускалаб з себе стільки пари, з того зовсім зівьялаб та змарніла.

Та чи справдіж вони видихують з себе пару, котрої звичайно зовсім же не знати? Але як же її буде знати, коли вона зараз же й розлітається в повітрі? То щоб про це дізнатися, треба цій парі не дати розлітатись та якось зібрати її; тоді матимем з неї навіть чимало погожої водиці. Збірають її звичайно так: покривають шклянкою яку листасту маленьку гилочку, потім затуляють її такечки щільно, щоб пара не виходила з неї, то й бачуть, що в шклянці тій справді почне осідати пара, а з неї й крапельки, далі збігаються та й стікають по шклянці. Збіраючи так пару, можна навіть дізнатись і про те, скільки саме її видихує яка рослина. Такечки й довідались, що соняшник, наприклад, видихує її за день цілу кварту, а середнього зросту дерево — більше відра. А деж узяти таку величезну шклянку, спитає хто, щоб покрити нею соняшника або навіть і ціле дерево? Та такої шклянки зовсім не треба, бо досить тільки знати, скільки видихує пари хоч один лист якої рослини: коли, наприклад, знатимем, скільки її видихує один лист соняшника, тоді вже можна розрахувати, скільки й весь соняшник видихує, бо коли один лист видише її, наприклад, чарку, то весь соняшник видише її за тую ж годину стільки чарок, скільки на йому листя.

Як же то листям видихується такого багато пари, коли ті дихальця такі малесенькі? За те їх дуже багато: на кожному листочку яблуні налічено їх коло 100 тисяч, на листочку бузка — коло 200 тисяч, а на деяких других ще більше. Видихуючи з себе пару, рослина з того вьяне але не всі вони вьянуть однаково швидко: яблуня наприклад, вьяне швидче, ніж вишня; це тому, так, що на листу яблуні шкурка тонша та й дихалець по ній богато, у вишні ж навпаки — шкурка товща та цупкіша, а дихалець далеко менш, то вона й випаровує з себе не багато, а от у теплих південних країнах, то там чимало рослин з таким товстим та міцним листям, що воно у їх мов якесь шкуратяне, — такі ще менш випаровують з себе води й живуть собі довго й без дощу. Иноді у панів по світлицях держуть такі чужоземні рослини, то їх тільки хіба коли-не-коли поливають, бо як поливати так як наші, то вони навіть зовсім занапащаються.

Випаровуючи з сеебе воду, рослина сама себе тим охоложує, то через це, яка-б не була спекота, а живе дерево ніколи е буде таке гаряче, як та дошка, що лежить на сонці. Це ніби-то так само, як і чоловіка охоложує той піт, що з його на спеці паруе.

ГРЕЦЬКІ КОЛЬОНІЇ НА УКРАЇНІ.

Починаючи з VII., а може ще й VIII. віку перед Христом на чорноморському побережі стали осідати Греки, що виходили сюди з ріжних своїх городів, тікаючи від ріжних усобиць і війн, шукаючи спокою та прожитку в цих сторонах. Сюди вже давніше приїздили торгувати їх земляки і привозили ріжний крам з своїх країв та вимінювали на всяку всячину в наших сторонах, а з часом осідали тут і на мешкання. Так зявилися грецькі городи-кольонії на побережі: Тіра на лимані Дністра, Ольбія на лимані Дніпра, Херсонес коло теперішнього Севастополя, Теодозія в Криму, Пантікапей, де тепер Керч, Танаїс коло теперішнього Ростова, Фанаґорія напроти Керчи і богато ще инших менче важних.

Осідаючи на нашім побережжі, заводили Греки всяке господарство, сіяли збіжа, садили виноград, ловили рибу, а заразом вели й торговлю з сусідними народами, які тут мешкали. Продавали їм грецьке вино і оливу, грецькі матерії й ріжні убори, чудові вироби з золота і срібла і прегарну грецьку посуду розписану ріжними малюнками. А за це діставали від них збіжа і скіри, міхи і ріжні инші товари їх краю, а головно людей-невольників, і відвозили це на продаж у свої грецькі сторони.

Вони їздили з своїми товарами далеко в глибину краю, і ріжні грецькі вироби заходили далеко на північ: в Київщині, Полтавщині, Харківщині можна побачити у старих могилах грецькі гроші цих чорноморських городів, грецьку глиняну посуду від вина й оливи, грецькі вази й ріжні вироби з золота і срібла роботи грецьких майстрів. З тими товарами йшло в наші сторони й ріжне мистецтво грецьке. Народи, що жили тут, набирались разом з товарами і ріжних відомостей та уміятностей від Греків, великих майстрів тодішнього світа, а навіть переймали грецькі звичаї та обичаї.

Грецький письменник Геродот, що побував сам в Ольбії в половині V. віку перед Христом, оповідає історію одного скитського царя, Скиля на імя; його мати була родом з грецького міста і навчила сина грецької мови й письма. Ставши царем він любив дуже грецьке життя, часто їздив до Ольбії і там лишав своїх людей на передмісті а сам жив з Греками як Грек, брав участь у їх усяких ділах, а потім вертався знову до Скитів. Поставив собі навіть в Ольбії хату і мав там жінку, все потайки від своїх людей. Та вони кінець кінцем довідалися про це, підглянули, як він святкував з Греками разом, збунтувалися, настановили собі царем Скилевого брата. А його самого вбили за те, що відцурався своїх звичаїв.

Але инші племена таки цілі переходили на грецькі обичаї, мішалися з Греками, переймали їх віру й звичаї. Так ширилися при помочи Греків ріжні новини, умілости, ріжні знання по наших сторонах довгі століття, поки стояли ці грецькі городи. А коли вони шукаючи захисту від ріжних диких народів піддалися відтак під власть великого Риму, що вкінці запанував над усім побережем Середземного моря, стали через грецькі чорноморські городи поширюватися знов також впливи і вироби римські, аж доки не впали ці чорноморські городи від походів ріжних воєнних народів, що посунули сюди в III.—IV. віках по Христі.

Греки прислужилися нам ще тим, що від них маємо звістки про народи, які жили тоді в наших чорноморських степах.

Давніших жителів нашого Чорноморя звали вони Кімерійами.

В Гомеровій Одиссеї наша земля описується як країна вічного морозу і туману:

Там Кімерійці живуть і їх місто
[і ціле їх царство
Хмарами вкутане вічно й
[туманом, бо яснеє сонце
Не поглядає на той край
[проміннєм ніколи.

А в Гомеровій Іліяді є згадка про кочовників наших степів — славних кобилодоїльців, молокоїдів убогих найсправедливіших людьми.

Потім у пізніших письменниках маємо вже й докладніші звістки про цих степовиків.

Були то ріжні племена іранського роду як теперішні Перси; частина їх зісталася в чорноморських і кавказьких степах, а з Азії прибували ще нові, бо звідти почали тиснутися до Туркестану турецькі народи з північної Азії. Одні з тих степових племен були більш хазяйновиті, сіяли збіжа і з того живилися. Инші були чисті кочовники, що ходили за своїми стадами худоби, їли мясо, молоко кобиляче і сир, жили в кибитках, як теперішні Калмики або Ноґайці. В VII., VI. і V. віці — тоді як Геродот побував в Ольбії й описав тутешні сторони, старшувала над сими племенами орда Скитів, і від них усі ці степові племена звалися теж Скитами. Потім ся орда послабла і стала верховодити орда Савроматів або Сарматів і по її імени степові племена звалися теж Сарматами. Це було в IV. і III. віках перед Христом. Ще пізніще, в часах коло Христового Різдва, взяла верх Аланська орда і в I. і II. віці по Христі степові кочові племена звалися Аланами. Так змінялися імена наслідком переміни старших орд, що слабли і розбивалися через вічні війни, і від яких все нових орд, що сунули сюди з Азії, з Туркестану, уступаючися під натиском турецьких орд. Під цим натиском турецьких орди і племена все посувалися на захід, з каспійських степів на Дон, з Дону на Дніпро, з Дніпра на Дунай. Декотрі мандрували в степи теперішньої Угорщини на середній Дунай, инші уступалися далі на північ, на Подніпровя; одначе далеко в ліси не могли заходити, бо переходячи з місця на місце з своїми стадами привикли до кочовничого, степового життя.

Ті степові іранські племена товклися в наших степах цілу тисячу літ, від приходу Скитів до инших народи — Готи з заходу, а Гуни від сходу, і потім зісталися тільки останки їх на Дону, на Кавказі і в Криму. На Кавказі й досі є осетинський народ є це потомки тих степових народів, загнані ворогами в гори.

Ті степові племена називалися ріжними іменами, але вони були одного роду і мали у себе багато подібного. Головні орди, що старшували в степах, були звичайно дикі і войовничі; тим і підбивали собі инших собі инших; підвласні були більш хазяйновиті, покірні, тому піддавалися тим дикунам. Про воєнні звичаї Скитської орди, що панувала в степах в V. віці перед Христом, багато оповідає Геродот, наслухавшися про неї оповідань від чорноморських Греків.

Михайло Грушевський.